

שאלות ותשובות בהלכות הפסח

מהספר "ברכת אליהו" לרב אליהו דווין הכהן זצ"ל זיע"א (שיצאה לאור לפני כ 250 שנה)

(י) השמן שומשמין מהו לאוכלו בפסח למאן דאית ליה חוזר וניעור ושכמ"ה¹:

תשובה הנה כבר אמור בדברי הראשונים הרב בעל דרכי נועם התירו, גם שמעתי הרב משה בן חביב ז"ל התירו בפסק מכתיבת ידו:

אמנם הרב פרי חדש ז"ל אסר ויש לומר שאפילו הרב פרי חדש לא אסר אלא משום דסבר דיש ממשו או טעמו של החיטים בשמן השומשמין ולא ידע מה המעשה אשר יעשון שמן השומשמין, אבל אלו היה יודע כיצד עושין ודאי שהיה מתיר לפי שאין בו לא טעמו ולא ממשו, והוא שהעידו שלשה אנשים והאחד מהם הוא

שליח ציבור שהיו עושין במלאכת השמן השומשמין בבחרותם וזה נוסח השלשה בנוסח אחד וז"ל בתחילה שורין השומשמין במים לבד מחצי היום עד חצי הלילה, ואחר כך מוציאים אותן מן המים ונתן אותם בסלים יותר משעה כדי שי זובו המים מהם, ואחר כך כותשין אותן בעלי, ואחר כך זורקין מעט מעט במים סרוחין מכמה שנים שאין הכלב יכול לשתותן ומלוחים הרבה, ומגיסין בהם ושוהין מעט מיד צף לב של השומשמין לבד דוקא והקליפות וכל מה שיהיה עמהן נצלל למטה, ואין שוהין במי המלח הנזכר כי אם אחד מעשרה בשעה, ואחר שמוציאים אותן ממי המלוחין והסרוחין, מדיחין אותם במים הרבה פעמים עד שילך ריח הסרחון וטעם המלח, ומסיקין הפורו"ן² בעצים יותר מט"ו רוט"ל³ עצים עד שיהיה חומו יותר מחום הפורו"ן אשר אופין בו הפת, ואחד כך נותנין לך השומשמין בפורו"ן שש שעות ויותר ומהפכין בהן, וכל זמן שהשומשמין בפורו"ן מסקין עצים בפורו"ן ואחר כך טוחנים השומשמין ומוציאים מהן השמן עכ"ד:

ומעתה למאי ניוחש שאף אם תמצא לומר לפעמים נמצאים בהם גרעיני חטים אין נותנין טעם בשומשמין כשנשרו עמהם לפי שכצונן ואן⁴ שוהין מעת לעת בהדחה סגי כמ"ש מרן ז"ל ביורה דעה סי' ק"ה⁵ וז"ל איסור שנשרה עם היתר מעת לעת בצונן מקרי כבוש והרי הוא כמבושל ונאסר כולו, אבל פחות מכאן בהדחה סגי, ובנדון דידן כבר סיפרו לנו עושי המלאכה מדיחין אותן כמה פעמים כדי להסיר הסירחון של מים המלוחים, ואם כן כבנדון דידן טעם לא יש כיון שאין שוהין מעת לעת ומדיחין אותן וגם כן ממשו לא יש דעל ידי מי המלח אין צף למעלה כי אם לב השומשמין בלבד, ואם יהיה בהם חיטים נצללין למטה, והלכתי למקום שעושין השמן שומשמין וראיתי לב השומשמין לאחר שהוציאו ממי המלח חפשי בהם הרבה ולא מצאתי בהם שום דבר כי אם לב השומשמין דוקא, ואמרתי אני אל לבי שמא מחמת שהם מרובין שמא לא בדקתי יפה ואולי נשאר שום גרעין חטה חפשתיו ולא מצאתי, ולקחתי

¹ ושכרו כפול מן השמים.

² תנור בערבית.

³ כמות של משקל מסוים.

⁴ צ"ל אין.

⁵ סעיף א'.